

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS SAUGUMO DEPARTAMENTAS**

GRĖSMIŲ NACIONALINIAM SAUGUMUI VERTINIMAS

Vilnius
2014 m.

TURINYS

I. Nacionalinio saugumo aplinka.....	3
II. Rusijos saugumo ir žvalgybos tarnybų keliamos grėsmės	4
Rusijos žvalgybiniai interesai ir objektai	4
Žvalgybos operacijos Lietuvoje	6
Žvalgyba iš Rusijos teritorijos.....	7
Operacijos prieš Lietuvos piliečius Rusijoje.....	8
Elektroninė žvalgyba.....	8
Kibernetinis šnipinėjimas	9
Aktyviosios priemonės	9
III. Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla	11
IV. Rusijos tėvynainių politika	12
V. Rusijos informacinė ir ideologinė politika	13
VI. Ekstremizmas ir terorizmas.....	16
VII. Nelegali migracija	17
VIII. Regioninio saugumo aspektai.....	18

I. Nacionalinio saugumo aplinka

Lietuvos nacionaliniam saugumui kylančias grėsmes didžiaja dalimi lemia mūsų šalies geografinė ir geopolitinė padėtis. Ne visos regiono kaimynės gerbia kitų šalių ir tautų apsisprendimo teisę vykdyti pasirinktas vertybes įgyvendinančią politiką. Noras kontroliuoti ar daryti įtaką mūsų valstybės priimamiems sprendimams ir vykdomai politikai nulemia tikslingus ir kryptingus tų šalių veiksmus, kurie kelia grėsmę Lietuvos energetiniam, ekonominiam, socialiniam ir informaciniam saugumui.

Lietuvos vidaus ir užsienio politikai paveikti užsienio valstybės naudoja įvairius tiek minkštosios, tiek kietosios galios svertus. Valstybės saugumo departamentas nustatė bandymus formuoti naujas ir palaikyti jau veikiančias įtakos grupes Lietuvoje, išnaudoti šalies politikų nesutarimus,

institucijų tarpusavio sąveikos spragas, skleisti Lietuvos interesams prieštaraujančią, šalių diskredituojančią informaciją, kurstyti tautinių bendrijų nesantaiką ir mažinti jų integraciją į Lietuvos visuomenę. Taip pat tradiciškai buvo išnaudojami ekonominiai ir energetikos svertai, diskredituojami Lietuvos vykdomi energetinę nepriklausomybę suteiksiantys projektai, per užsienyje veikiančius verslo atstovus buvo siekiama paveikti Lietuvos politikų sprendimus.

Atkreiptinas dėmesys, kad užsienio šalių interesų įgyvendinimui Lietuvoje buvo pasitelkiami tiek valstybiniai, tiek nevyriausybiniai dariniai, augo jų finansavimas. Į daugelį prieš Lietuvą nukreiptų veiklų buvo aktyviai įsitraukusios priešiškos saugumo ir žvalgybos tarnybos, turėjusios visokeriopą savo šalių politinių institucijų palaikymą.

II. Rusijos saugumo ir žvalgybos tarnybų keliamos grėsmės

Rusijos žvalgybiniai interesai ir objektai

Intensyviausiai ir agresyviausiai prieš Lietuvą veikia Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos. Rusijos žvalgybiniai interesai apima daugelį svarbiausių Lietuvos valstybės gyvenimo sričių. Rusijos žvalgybos tarnybas domina:

- Lietuvos vidaus politika: procesai, tendencijos, rinkiminės kampanijos, politiniai lyderiai, jų asmeninės savybės;
- Lietuvos užsienio politika: pozicija tarptautinėse organizacijose, dvišaliai santykiai, politikos formavimo specifika;
- ekonomika ir energetika: ūkio raida ir perspektyva, strateginiai energetikos projektai, jų politinis palaikymas/ nepalaikymas ir galimybės diskredituoti;
- Lietuvos žvalgybos tarnybos ir kitos už nacionalinį saugumą atsakingos institucijos: žvalgybinė ir kontržvalgybinė informacija, santykiai su politine valdžia, veiklos galimybės, darbuotojai;
- krašto apsaugos sistema: karinai pajėgumai, karinė ir strateginės svarbos civilinė infrastruktūra, karinis bendradarbiavimas su NATO ir Europos Sąjungos sąjungininkais;
- telekomunikacijų ir kibernetinė infrastruktūra: saugumo užtikrinimo spragos, galimybės perimti žvalgybos tarnybas dominančią informaciją;

2013 m. Rusijos žvalgybos tarnybų veikla prieš Lietuvą išliko aktyvi. Ją lėmė ne tik ilgalaikiai Rusijos politiniai ir ekonominiai tikslai, bet ir Lietuvos pirmininkavimas Europos

Sąjungos Tarybai, ypač siekiai skatinti eurointegraciją Europos Sąjungos Rytų partnerystės šalyse. Rusijos žvalgybos tarnybos siekė gauti išlaptintą ir kitą Lietuvos nacionaliniam saugumui svarbią informaciją apie Lietuvos pirmininkavimą Europos Sąjungos Tarybai, Lietuvos politinėse partijose vykstančius procesus ir jų strategijas per artėjančius Respublikos Prezidento, Europos Parlamento ir savivaldos rinkimus, strateginių energetikos projektų įgyvendinimą, Lietuvos karinius pajėgumus ir Lietuvos tarptautinį karinį bendradarbiavimą. Rusijos žvalgybos tarnybos taip pat vykdė aktyvias priemones, siekdamos paveikti Lietuvos vidaus ir užsienio politiką.

Lietuvoje Rusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai dažniausiai veikia su diplomatine priedanga. Šią priedangą naudoja Rusijos užsienio žvalgybos tarnyba (SVR) ir Rusijos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo Vyriausioji žvalgybos valdyba (GRU). SVR ir GRU darbuotojai prisidengdami diplomatų statusu dirba Rusijos ambasadoje Lietuvoje, Rusijos prekybos atstovybėje ir Rusijos generaliniame konsulate Klaipėdoje. Jų veiklą koordinuoja Rusijos ambasadoje įsikūrusios SVR ir GRU rezidentūros. Federalinė saugumo tarnyba (FSB) aktyviausiai prieš Lietuvos piliečius veikia Rusijos teritorijoje ir iš Rusijos teritorijos.

Rinkdamos informaciją Rusijos žvalgybos tarnybos taiko keletą metodų. Vienas iš jų – agentūrinė arba žmogiškoji žvalgyba, kai žvalgybos tarnybų darbuotojai renka informaciją ir siekia kitų žvalgybinių tikslų bendraudami su žmonėmis. Rusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai, pasirinkdami konkrečius asmenis (taikinius) atsižvelgia į jų galimybes šiuo metu arba ateityje gauti dominančią informaciją. Taikiniais taip

Rusijos žvalgybos tarnybos atstovo susitikimas su Lietuvos politologu

pat pasirenkami asmenys, galintys priimti Rusijai naudingus sprendimus ar skleisti jai naudingą informaciją viešojoje erdvėje. Pagrindiniai Rusijos žvalgybos tarnybų taikiniai Lietuvoje:

- Lietuvos valstybinių institucijų tarnautojai, kurių darbas susijęs su užsienio, nacionalinio saugumo ir gynybos politikos sritimis;
- politikai, savivaldybių vadovai ir administracijų darbuotojai;
- krašto apsaugos sistemos kariškiai ir tarnautojai;
- žvalgybos ir teisėsaugos institucijų darbuotojai;
- verslininkai, palaikantys ryšius su politikais ar aukštas pareigas užimančiais valstybės tarnautojais ar pareigūnais;
- žurnalistai ir kiti viešos nuomonės formuotojai;
- ekonomikos, politikos ir kitų žvalgybą dominančių sričių ekspertai;
- perspektyvūs studentai, jaunieji politikai, mokslininkai, valstybės tarnautojai.

Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos pasirenkamos konkrečius

taikinius vertina ne tik jų žvalgybines galimybes, bet ir motyvus bendradarbiauti. Ieškoma asmenų, kurie gali būti pažeidžiami dėl jų asmeninių savybių ar interesų. Motyvais bendradarbiauti su Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybomis gali būti: finansiniai interesai (skolos, noras gyventi prabangiai, pelningi verslo sandoriai Rusijoje ir pan.); nusivylimas karjera; kompromituojanti informacija (teisės pažeidimai ir kriminaliniai nusikaltimai, seksualinė orientacija, priklausomybės, problemos šeimoje); simpatijos Rusijai dėl įsitikinimų ar tautybės. Rusijos žvalgybos tarnybos taip pat manipuliuoja tokiais valstybės tarnautojais, kurie bendraudami su Rusijos diplomatais ar kitais oficialiais asmenimis tikisi įgyvendinti savo asmeninius karjeros ar politinius tikslus.

Informacija apie potencialius taikinius renkama įvairiais būdais: per renginius Lietuvoje ir užsienyje, neteisėtai pasiklausant telefoninių pokalbių, prasiskverbiant į asmeninį kompiuterį ir pan. Informacijos apie valstybinių institucijų darbuotojų, dirbančių su įslaptinta informacija, asmeninio gyvenimo detales,

charakterį, pomėgius ir problemas taip pat ieškoma interneto socialiniuose tinkluose. Duomenys apie potencialius informacijos šaltinius gali būti renkami ir iš juos pažįstančių ar jau užverbuotų asmenų.

Rusijos žvalgybos tarnybos ryšius su pasirinktais taikiniais mezga ir plėtoja Lietuvoje, Rusijoje bei trečioje šalyse.

Žvalgybos operacijos Lietuvoje

Verbuodamos informacijos šaltinius Lietuvoje Rusijos žvalgybos tarnybų rezidentūros dažniausiai naudoja laipsniško įtraukimo į slaptą bendradarbiavimą metodą. Procesas nuo pirmojo žvalgybos darbuotojo ir asmens susitikimo iki to momento, kai pradedama rinkti įslaptintą ar kitą jautraus pobūdžio informaciją, gali užtrukti net kelerius metus. Prisistatydami kaip diplomatai žvalgybos darbuotojai su potencialiais taikiniais susipažįsta konferencijose, priėmimuose, kituose renginiuose arba įvairiose laisvalaikio praleidimo vietose. Vėliau Rusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai stengiasi su taikiniu užmegzti asmeninius pasitikėjimo ryšius. Asmens palankumo jie siekia demonstruodami išskirtinį dėmesį, vaišindami, dovanodami dovanas, siūlydami įvairias paslaugas (pavyzdžiui, greičiau išduoti vizą). Bandoma pasiekti, kad asmuo jaustųsi skolingas ir vėliau, „draugui“ paprašius nedidelės paslaugos, negalėtų atsisakyti. Iš pradžių gali būti prašoma pateikti kokius nors nereikšmingus ir neslaptus duomenis (pavyzdžiui, pakomentuoti situaciją Lietuvos politikoje ar ekonomikoje), už kuriuos atsilyginama pinigais, dovanomis ar apmokant įvairias pramogas. Vėliau, kai taikiny s įtraukiamas į informacijos rinkimą, jo prašoma gauti įslaptintą ar kitą Lietuvos saugumo interesams

svarbią informaciją. Įtraukimas į šnipinėjimą vykdomas palaipsniui tam, kad verbuojamasis asmuo nesijaustų „spaudžiamas“ ir išnaudojamas.

2013 m. Rusijos žvalgybos tarnybų rezidentūros Lietuvoje vykdė klasikinės agentūrinės žvalgybos operacijas, siekdamos megzti ir žvalgybiniais tikslais išnaudoti kontaktus svarbiausiose valstybinėse institucijose ir kitose žvalgybą dominančiose organizacijose.

Valerijus Katula

Agresyvią žvalgybinę veiklą prieš Lietuvos valstybines institucijas vykdė GRU rezidentūros darbuotojas *Valerijus Katula*. Oficialiai jis užima antrojo sekretoriaus poziciją Rusijos ambasadoje. V. Katula bandė verbuoti Lietuvos valstybės tarnautoją, siekdamas gauti įslaptintą ir kitą jautrią informaciją apie Lietuvos pirmininkavimą Europos Sąjungos Tarybai. GRU darbuotojas prašė informacijos apie Lietuvos pirmininkavimo renginius ir prioritetus, asociacijos sutarčių su Rytų partnerystės šalimis galimybes, užsienio valstybinių delegacijų vizitų Lietuvoje rezultatus. GRU darbuotojas savo kontaktui neatskleidė priklausomybės žvalgybai, teigė, jog informacija reikalinga rašyti ataskaitas Rusijos užsienio reikalų ministerijai. Už surinktą informaciją buvo žadamas

piniginis atlygis. VSD atliko V. Katulos atžvilgiu prevencinio pobūdžio veiksmus ir užkirto kelią tolimesnei jo žvalgybinei veiklai.

Rusijos žvalgybos tarnybų rezidentūrų darbuotojus domina ne tik išlaptinta informacija. Jie taip pat siekia gauti neviešą neįslaptintą informaciją apie procesus ir įvykius Lietuvoje. Žvalgybos darbuotojai renka tokią informaciją per viešus renginius ir oficialius dalykinius susitikimus su Lietuvos valstybinių institucijų atstovais ir kitais žvalgybą dominančiais asmenimis. Prisidengdami tariamais profesiniais diplomato interesais, jie užduoda specifinius klausimus taip, kad pašnekovams nesukeltų įtarimų. Žvalgybų darbuotojai siekia neatskleisti, kad jų prašoma informacija yra reikalinga žvalgybai.

Žvalgyba iš Rusijos teritorijos

Vykdydamos žvalgybinę veiklą prieš Lietuvą, Rusijos tarnybos naudoja ne tik diplomatinę priedangą Lietuvoje, bet ir žvalgybos iš savo šalies teritorijos metodą. Taikant šį metodą, žvalgybinę veiklą vykdo Rusijos žvalgybos tarnybų pareigūnai ir agentai, dirbantys Rusijos Federacijos teritorijoje veikiančiose Rusijos organizacijose: centrinėse, regionų ir vietos valdžios institucijose, žiniasklaidoje, valstybinėse ir privačiose verslo kompanijose, nevyriausybinių organizacijose. Žvalgyba iš teritorijos vykdoma išnaudojant Rusijos organizacijų ryšius su atitinkamomis Lietuvos organizacijomis. Žvalgybiniai kontaktai užmezgami ir Lietuvos delegacijoms lankantis Rusijos organizacijose, ir Rusijos piliečiams (Rusijos organizacijose dirbantiems žvalgybos pareigūnams arba agentams) vykstant į komandiruotes Lietuvoje.

Rusijos žvalgybos iš teritorijos taikiniai yra Lietuvos piliečiai, kurie dalyvauja susitikimuose su Rusijos valstybinėmis institucijomis ir organizacijomis, bendradarbiauja su nevyriausybėmis organizacijomis, vyksta į Rusijoje organizuojamas konferencijas, palaiko verslo ryšius su Rusijos subjektais.

Žvalgyboje iš teritorijos Lietuvos atžvilgiu aktyviai išnaudojami įvairūs Rusijos mokslinių tyrimų centrai. 2013 m. veiklą Lietuvoje siekė plėsti *Rusijos strateginių tyrimų institutas (RISI)*. Tai 1992 m. Rusijos prezidento įkurtas mokslinių tyrimų centras, kuris artimai bendradarbiauja su SVR. RISI regioniniam padaliniui Kaliningrado srityje „Baltijos regioniniam informaciniam-analitiniam centrui“ vadovauja SVR pulkininkas *Genadijus Kretininas*. RISI siekia užmegzti glaudesnius ryšius su Lietuvos mokslo institucijomis, politinių tyrimų centrais ir žiniasklaida. RISI ekspertai suinteresuoti dalyvauti bendrose diskusijose su Lietuvos akademinės bendruomenės nariais bei publikuoti savo straipsnius Lietuvos interneto portaluose. RISI Rusijoje organizuoja

Genadijus Kretininas

įvairaus pobūdžio konferencijas, į kurias kviečiami žinomi Lietuvos politikos bei ekonomikos ekspertai, diplomatai, politikai. RISI veikla sudaro sąlygas Rusijos žvalgybos tarnyboms rinkti viešą ir neviešą neįslaptintą informaciją apie procesus ir įvykius Lietuvoje, kaupti duomenis apie Lietuvos politikus, diplomatus, politikos ir ekonomikos ekspertus bei nustatyti potencialius taikinius verbavimui, skleisti Lietuvos interesų neatitinkantį informacinį turinį ir veikti Lietuvos viešąją ir ekspertinę nuomonę.

Operacijos prieš Lietuvos piliečius Rusijoje

Rusijos FSB stebi ir bando verbuoti šioje šalyje dirbančius mūsų diplomatus ir verslininkus, taip pat teisėsaugos ir kitų valstybinių institucijų pareigūnus, kurie darbo ar privačiais tikslais lankosi Rusijoje. FSB dėmesio sulaukia į Rusiją vykstantys Lietuvos politikai, žurnalistai, mokslininkai, studentai, nevyriausybių organizacijų darbuotojai.

Savo šalyje FSB dažnai taiko grubius verbavimo metodus. Asmenys gali būti verčiami bendradarbiauti juos šantažuojant dėl padarytų teisės pažeidimų ar amoralių veiksmų (kontrabandos gabenimo, incidentų su

vietos policija, avarių, sukeltų esant neblaiviam ir panašiai). Kartais FSB mėgina sąmoningai išprovokuoti tokius Lietuvos piliečių veiksmus ar poelgius.

FSB yra įgaliota atlikti kontržvalgybos darbą visuose Rusijos ūkio ir ekonomikos objektuose bei vykdyti užsienio investicijų kontrolę. Šie įgaliojimai leidžia FSB darbuotojams palaikyti pastovius kontaktus su Rusijoje dirbančių Lietuvos verslo įmonių atstovais. FSB domina Lietuvos verslininkų ryšiai politinėse partijose, valstybinėse institucijose, teisėsaugos tarnybose bei politinė ir ekonominė informacija. Jei verslininkai nesutinka teikti informaciją, FSB kaip spaudimo priemonę gali naudoti įvairius administracinius svertus. Pavyzdžiui, bandoma inkriminuoti finansinius pažeidimus, sukuriamos kitokios teisinės ir administracinės kliūtys plėtoti verslą. Identifikavęs tokius bandymus, VSD teikia individualias rekomendacijas, kaip elgtis tokiose situacijose.

Elektroninė žvalgyba

Rusija šnipinėjimą Lietuvos atžvilgiu vykdo ir elektroninės žvalgybos priemonėmis. Rusijos žvalgybos tarnybos turi galimybes naudoti specialias technines prasiskverbimo į telekomunikacinius

FSB elektroninės žvalgybos centras Kaliningrado srityje

tinklus priemones ir Lietuvoje, ir iš Rusijos teritorijos. Rusijos Kaliningrado srityje yra dislokuoti FSB ir GRU radioelektroninės žvalgybos centrai, kurie padeda Rusijos žvalgybos tarnyboms rinkti informaciją iš telekomunikacinių tinklų apie Lietuvos piliečius, valstybės tarnautojus, kitus Rusiją dominančius asmenis. Surinkta informacija naudojama tiek žvalgybos operacijoms vykdyti, tiek kompromituoti pasirinktus asmenis, nutekinant surinktus susirašinėjimo ar pokalbių įrašus.

Kibernetinis šnipinėjimas

Sparčiai plėtojantis informacinėms technologijoms vis didesnę grėsmę nacionaliniam saugumui kelia šnipinėjimas kibernetinėje erdvėje. Technologijų plėtra skatina žmonių bendravimą bei dalies gyvenimo perkėlimą į elektroninę erdvę ir atveria šnipinėjantioms tarnyboms naujas galimybes. Informacija socialiniuose tinkluose, finansinės operacijos, duomenų bankai ir registrai informacinėse sistemose šiandien pasako daugiau, nei atskleidžia telefoninių pokalbių pasiklausymas ar elektroninio susirašinėjimo perėmimas. Nuolat tobulinami kompiuteriniai virusai leidžia pasinaudoti kibernetinio saugumo užtikrinimo spragomis ir nepastebimai pavogti didelius kiekius vertingos informacijos ir iš šifruotų, ir iš nešifruotų informacinių sistemų.

Rusijos žvalgybos tarnybų kibernetinio šnipinėjimo taikiniai yra tokie patys, kaip ir agentūrinės žvalgybos: Lietuvos valdžios institucijos, ginkluotosios pajėgos, teisėsaugos ir žvalgybos tarnybos, diplomatinės atstovybės, strateginės reikšmės kompanijos. Vykdam kibernetines operacijas išgaunama tarnybinio naudojimo ir kita jautraus

pobūdžio informacija, susijusi su užsienio valstybių politika, strateginiais energetikos projektais, ginkluotosiomis pajėgomis, teisėsaugos ir žvalgybos tarnybų veikla.

Organizuodamos kibernetinio šnipinėjimo operacijas Rusijos tarnybos naudoja specialias šnipinėjimo programas. Jos gali būti integruotos į elektroninių laiškų įvairaus formato priedus, kurie siunčiami pasirinktiems adresatams. Pavyzdžiui, šnipinėjimo programos įdiegiamos į PDF formato priedus prie elektroninių laiškų. Taip pat naudojami virusai, kurie į kompiuterį patenka per išorines duomenų laikmenas (USB atmintines, kompaktinius diskus). Pažymėtina, kad Rusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai kontaktams dovanoja ar kitaip siūlo naudotis užkrėstomis duomenų laikmenomis. Jei USB ar kitos laikmenos prijungiamos prie kompiuterio, kartu perkeliama ir šnipinėjimo virusas. Speciali šnipinėjimo programinė įranga renka užkrėstame kompiuteryje esančius duomenis ir siunčia juos viruso valdytojui bei leidžia jam nuotoliniu būdu stebėti ir valdyti užkrėstą kompiuterį.

Aktyviosios priemonės

Rusijos žvalgybos tarnybos naudoja tradicinius įtakos operacijų metodus: skleidžia Lietuvą diskredituojančią informaciją viešojoje erdvėje, bando formuoti Rusijai naudingą Lietuvos politikų, diplomatų

ir verslininkų požiūrį per neoficialius asmeninius kontaktus. Tendencinga ir tikrovės neatitinkanti informacija, kuria siekiama sukelti rezonansą Lietuvos viešojoje erdvėje, platinama Rusijos žiniasklaidoje ir internete.

2013 m. liepos mėnesį internete pavišinti Lietuvos diplomatų pokalbiai buvo Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų operacija, kuria buvo siekta diskredituoti Lietuvos pirmininkavimą Europos Sąjungos Tarybai, Rytų partnerystės programą, sukelti įtampą Lietuvos vidaus politikoje. Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos turi technines galimybes kontroliuoti jas dominančių Lietuvos institucijų ir asmenų pokalbius telefonu. Pažymėtina tai, kad dalis Lietuvos telekomunikacinių paslaugų vartotojų tarptautinių pokalbių į Vakarų ar kitas užsienio valstybes yra perduodami per Rusijos telekomunikacijų operatorių tinklus. Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos turi visas galimybes kontroliuoti iš Lietuvos išeinančius ir į Lietuvą įeinančius tarptautinius

pokalbius, kurie yra perduodami Rusijos telekomunikacijų tinklais.

2013 m. Rusija aktyviai taikė ekonomines sankcijas Lietuvai – pieno produktams, mėšai. Tuo pačiu metu Rusijos žvalgybos tarnybos neoficialiais kanalais tikslingai skleidė informaciją, kad šias priemones išprovokavo nedraugiška Lietuvos politika. Žinutės, kad Rusija šiuos sprendimus priėmė dėl politinių motyvų, buvo perduodamos per asmeninius žvalgybos darbuotojų ir su jais susijusių asmenų kontaktus su Lietuvos politikais, verslininkais, diplomatais.

Pagrindinėmis priežastimis, neva nulėmusiomis tokius Rusijos veiksmus, buvo nurodoma Lietuvos parama Ukrainai siekiant asociacijos su Europos Sąjunga bei nesutarimai su „Gazprom“. Rusijos žvalgybos tarnybos tikslingai siekė formuoti Lietuvos politikų, politikos ekspertų, verslininkų nuomonę, kad Lietuva tiek pirmininkaudama Europos Sąjungos Tarybai, tiek palaikydama dvišalius politinius ir ekonominius santykius su Rusija, turėtų labiau atsižvelgti į Rusijos interesus.

III. Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla

Pagrindiniai ilgalaikiai Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų uždaviniai yra užtikrinti prezidento A. Lukašenkos valdžios stabilumą šalies viduje ir ginti Baltarusijos politinius bei ekonominius interesus užsienyje.

Prieš Lietuvą aktyviausiai dirba Baltarusijos valstybės saugumo komitetas (KGB). Ši tarnyba pagrindinį dėmesį skiria Baltarusijos opozicijos organizacijų veiklai ir ryšiams Lietuvoje. Kitas nuolatinis KGB taikiny yra Lietuvos baltarusių bendruomenė. Diplomatinę priedangą naudojantys KGB darbuotojai siekia išlaikyti bendruomenę Baltarusijos ambasados įtakoje ir kontroliuoti bei nukreipti jos veiklą Minskui reikiama linkme. KGB taip pat ieško Baltarusijos interesų rėmėjų tarp Lietuvos politikų, Baltarusijoje dirbančių Lietuvos verslininkų, Lietuvos rusakalbės žiniasklaidos atstovų.

Baltarusijos Gynybos ministerijos Generalinio štabo Vyriausioji žvalgybos valdyba (GRU) renka informaciją apie Lietuvos karines pajėgas, jų parengtį ir karinės infrastruktūros objektus.

VSD nemato prielaidų, jog prieš Lietuvą nukreipta saugumo ir žvalgybos tarnybų veikla bus mažiau aktyvi. Didžiausią grėsmę šalies nacionaliniam saugumui kelia ir kels Rusijos Federacijos saugumo ir žvalgybos tarnybos.

Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų veiklos tendencijos leidžia teigti, kad artimiausiu laikotarpiu Rusija tęs aktyvią prieš Lietuvos nacionalinius interesus nukreiptą žvalgybinę veiklą. Prioritetą Rusijos žvalgybos tarnybos skirs informacijai apie artėjančius Respublikos Prezidento, Europos Parlamento ir savivaldos rinkimus bei Lietuvos energetikos politiką rinkti. Rusijos žvalgybos tarnybos aktyviosiomis priemonėmis ir toliau mėgins veikti Lietuvos vidaus politinius procesus. Taip pat bus skleidžiama Lietuvą ir jos institucijas diskredituojanti informacija viešojoje erdvėje, kaip atsakas į aktyvią Lietuvos politiką Rytų partnerystės šalyse. Be tradicinio agentūrinio metodo, Rusijos tarnybos vykdys žvalgybos operacijas techninėmis priemonėmis ir kibernetinėje erdvėje.

IV. Rusijos tėvynainių politika

Rusija ir toliau itin aktyviai siekia stiprinti ir plėsti savo kultūrinę ir informacinę įtaką „posovietinėje erdvėje“. Šiam tikslui pasiekti Maskva įgyvendina tėvynainių politiką. Atkreiptinas dėmesys, jog Rusijai tėvynainio sąvoka reiškia ne etninę priklausomybę rusų tautai, bet politinį palankumą Rusijos interesams, todėl tėvynainių politikos įgyvendinimui pasitelkiami ne tik rusų tautybės asmenys.

2013 m. Rusija nuosekliai finansavo ir koordinavo jos interesams palankių asmenų veiklą Lietuvoje. Daugiausiai pinigų tokios veiklos finansavimui skyrė prie „Rossotrudničestvo“ įsteigtas Užsienyje gyvenančių Rusijos tėvynainių teisių gynimo ir paramos fondas (toliau – Rusijos fondas), kuris tampa svarbiausiu tėvynainių pagrindu formuojamų įtakos grupių finansiniu rėmėju užsienyje.

Vieni aktyviausių Rusijos tėvynainių Lietuvoje – etniniu pagrindu formuojamų partijų atstovai, marginalūs politiniai judėjimai, kai kurie Maskvos remiamų visuomeninių, veteranų, švietimo ir kitų organizacijų atstovai, leidimą gyventi Lietuvoje turintys Rusijos piliečiai, negausūs antivakarietišku, antiglobalistinių pažiūrų ir subkultūrų šalininkai. Atkreiptinas dėmesys, jog ženkla

dalimi tėvynainių veiklą koordinuoja ir remia Rusijos ambasada Vilniuje.

Artimiausiu laikotarpiu Rusijos fondo finansuojami asmenys ir organizacijos ketina aktyviai „kovoti“ prieš tariamus tautinių bendruomenių teisių „pažeidimus“ Baltijos valstybėse ir apie juos reguliariai teikti ataskaitas tarptautinėms žmogaus teisių organizacijoms, diskredituoti ir menkinti Lietuvos vidaus ir užsienio politiką, kurti teigiamą Rusijos ir joje vykstančių procesų įvaizdį. Tokiais veiksmais Rusija siekia kurstyti etninę priešpriešą Baltijos valstybėse ir kompromituoti jas tarptautinėje bendruomenėje.

Savo interesams Baltijos valstybėse įgyvendinti Rusija siekia išnaudoti ir Vilniaus krašto problematiką. Kai kurių Vilniaus krašto lenkų bendruomenės lyderių veikla ir keliama reikalavimai atitinka Rusijos vykdomos užsienio politikos tikslus. Rusijos ambasada Vilniuje išskirtinai aktyviai palaiko etniniu pagrindu suformuotų partijų vienijimąsi prieš rinkimus, bendrą „aktualių“ problemų viešinimą. Rusijos diplomatinės ir konsulinės atstovybės Lietuvoje yra aktyviai įsitraukę į minkštosios galios sklaidą ir gana agresyviai siekia dalyvauti Lietuvos vidaus politikos procesuose.

VSD atkreipia dėmesį, kad per tėvynainių politiką, Rusijai palankių asmenų vienijimą ir būrimą į grupes Rusija Lietuvoje formuoja sau palankių asmenų grupę, kuria gali būti naudojama siekiant sukelti socialinius neramumus, sukurti pretekstą kištis į Lietuvos vidaus politiką. Precedentas Ukrainai priklausančiame Krymo pusiasalyje suponuoja, kad tėvynainių ir Rusijos piliečių klausimu gali būti prisidengiama vykdant agresyvius veiksmus ar net karinę invaziją.

V. Rusijos informacinė ir ideologinė politika

2013 m. Lietuva susidūrė su itin aktyvia Rusijos informacine kampanija. Pagrindiniai Rusijos vykdytos informacinės politikos Lietuvos atžvilgiu tikslai – skleisti dezinformaciją apie Lietuvos vykdomą užsienio politiką, ypač Lietuvos pirmininkavimą Europos Sąjungos Tarybai, diskredituoti Lietuvos narystę Europos Sąjungoje ir NATO, kurti Lietuvos kaip nebrandžios demokratijos šalies įvaizdį, kvestionuoti Lietuvos energetikos politiką. Tuo tikslu Rusija nuosekliai eskaluoja tariamas tautinių mažumų problemas ir propaguoja Kremliui palankią naujausių laikų istorijos versiją. Informacinė politika Lietuvos atžvilgiu yra nukreipta tiek į vidaus (Rusijos) auditoriją, tiek į Lietuvos gyventojus. Rusijos piliečiams bandoma suformuoti Lietuvos kaip fašizmą propaguojančios, rusakalbius skriaudžiančios ir priešiškos Rusijai valstybės įvaizdį. Tokios politikos pavyzdžiu yra ir kasmet viešinamos Rusijos gyventojų apklausos, kuriose Lietuva yra įvardinama kaip viena priešiškesniųjų šalių. VSD vertinimu, taip nuosekliai kuriamas emocinis, informacinis fonas Rusijos gyventojams, kad Maskva yra „priversta“ palaikyti griežtą politinį toną ir priemonės prieš Lietuvą, ginti čia gyvenančias tautines mažumas ir kitas „skriaudžiamas“ grupes.

Lietuvoje vykdoma Rusijos informacinė ideologinė politika yra daugiausia nukreipta į rusakalbius ir kitų tautinių bendruomenių Lietuvos piliečius, siekiant skatinti jų nepasitikėjimą Lietuvos valstybe. Atkreiptinas dėmesys, kad per pastaruosius kelerius metus auga Maskvos dėmesys ir lietuviškai kalbančiais auditorijai, jaunimui.

Prieš Lietuvą nukreiptą Rusijos informacinę bei ideologinę politiką vykdo Rusijos Prezidento administracija, vyriausybė, valstybinės arba jos remiamos informacinės agentūros bei žiniasklaidos priemonės, akademiniai centrai, „nevyriausybines“ organizacijos, saugumo ir žvalgybos tarnybos, atskiri žurnalistai, politologai, istorikai, viešųjų ryšių specialistai. Svarbiausia institucija, taikančia Rusijos minkštosios galios priemones, išlieka „Rossotrudničestvo“. 2013 m. itin suaktyvėjo Rusijos informacinės politikos vykdymas Lietuvos rusakalbio jaunimo atžvilgiu. Rusija siekia kuo aktyviau įtraukti Lietuvos rusakalbį jaunimą į Rusijos vykdomą politiką ir jai palankios ideologijos prasminių lauką. Jauni Lietuvos Respublikos piliečiai kviečiami į vasaros stovyklas, jaunųjų žurnalistų mokyklą, įvairius „kultūrinius“ renginius. Aktyviausiems asmenims suteikiama galimybė studijuoti Rusijos aukštosiose mokyklose, tobulintis įvairiose stažuotėse. VSD vertinimu, taip formuojama Rusijai palankių jaunų žmonių grupė, ateityje padėsianti Maskvai įgyvendinti informacinės ir ideologinės politikos gaires Lietuvoje.

2013 m. Rusija konsolidavo valstybinę žiniasklaidą – 2014 m. pradės veikti stambi valstybinės žiniasklaidos įmonė „Rossija segodnia“, kurios pagrindinė funkcija – informacinėmis-propagandinėmis priemonėmis remti Rusijos užsienio ir vidaus politiką, dirbtinai gerinti Rusijos įvaizdį užsienio valstybėse. Valstybinės žiniasklaidos finansavimas 2014 metams padidėjo, nežiūrint Rusijos ekonomikos stagnacijos ir valstybės biudžeto lėšų taupymo.

Lietuvoje vienu iš Rusijos įtakos instrumentų, įgyvendinant informacinės ir ideologinės politikos uždavinius buvo rusakalbės žiniasklaidos priemonės „Litovskij

kurjer“, „Obzor“, „Ekspress nedelia“ ir „Pervyj Baltijskij kanal“.

Jose pateikiamos informacijos turinys Lietuvos užsienio politikos, istorijos, energetikos, tautinių mažumų klausimais atitiko Rusijos viešojoje erdvėje formuotas nuostatas Lietuvos atžvilgiu. Itin aktyviai buvo palaikoma Rusijos vykdoma informacinė kampanija, nukreipta prieš Lietuvos pirmininkavimą Europos Sąjungos Tarybai bei Rytų partnerystės programoje dalyvaujančių šalių viršūnių susitikimą Vilniuje.

Lietuvos rusakalbės žiniasklaidos priemonės yra tiesiogiai veikiamos ir kontroliuojamos Rusijos informacinės politikos vykdytojų. VSD vertinimu, Lietuvos rusakalbiai savaitraščiai yra finansiškai priklausomi nuo Rusijos valstybės institucijų bei fondų.

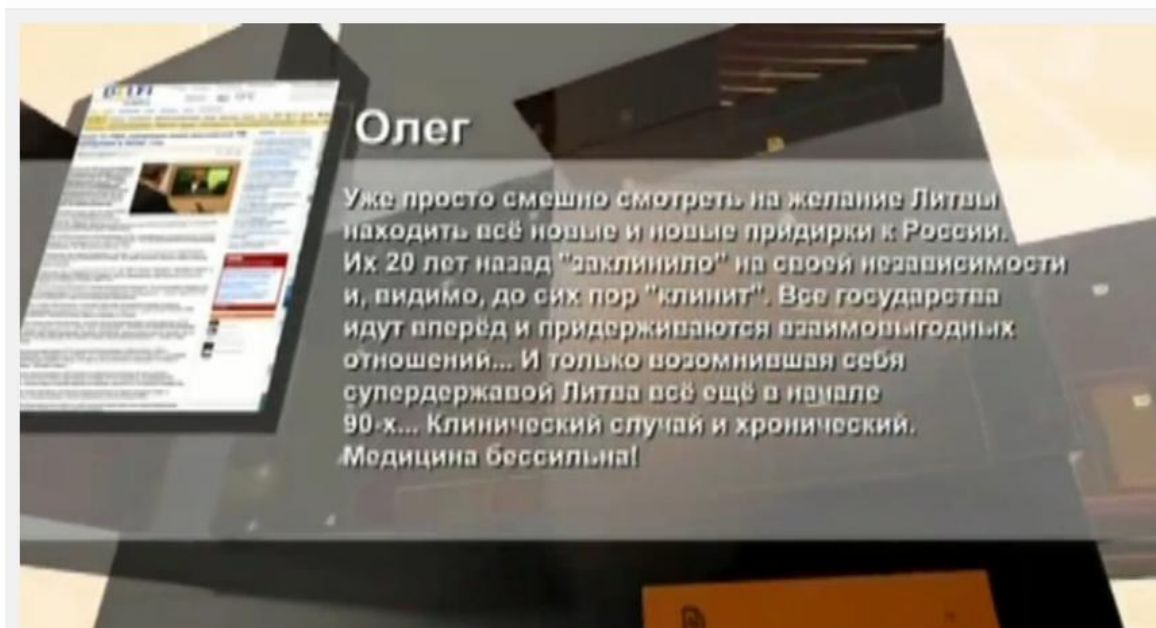
Rusijos politines ir ideologines nuostatas Lietuvos visuomenei skleidžia ir tarptautinis žiniasklaidos klubas „Format A-3“, vadovaujamas „Komsomolskaja pravda“ žurnalistės Galinos Sapožnikovos. 2013 m. Lietuvoje buvo surengta vienuolika renginių, kuriuose dalyvavo Rusijos informacinę politiką palaikantys politologai, ekonomistai, rašytojai ir kultūros atstovai.

Galina Sapožnikova

Kitas Rusijai būdingas ideologinės politikos instrumentas yra „istorijos politika“, kuri aktyviai vykdoma ir Lietuvos atžvilgiu. Jos tikslas – diskredituoti Lietuvos istoriją, neigti Lietuvos okupacijos faktą, menkinti nepriklausomybės atkūrimą ir tautos identiteto formavimui svarbias datas. Itin aktyviai Rusijos masinės informacijos priemonėse manipuluojama Lietuvos istorijos faktais bei eskaluojamos tariamos nacizmo ir revanšizmo Baltijos šalyse grėsmės. Tiek informaciniuose portaluose, tiek spausdintuose leidiniuose VSD mato nuoseklias pastangas menkinti prieš sovietinę okupaciją kovojusių partizanų įvaizdį ir reabilituoti sovietinėse represinėse struktūrose dirbusius asmenis, kurie prisidėjo prie Lietuvos piliečių persekiojimo, trėmimo ir žudymo. Prieš Lietuvos nepriklausomybę ir savarankiškumą nusiteikę asmenys, dažniausiai Lietuvos Respublikos piliečiai, skleidė Rusijos istorijos politiką atitinkančias idėjas: formavo teigiamą žlugusios Sovietų Sąjungos įvaizdį, kaltino Lietuvą falsifikuojant istoriją ir remiant (neo)nacistines idėjas, kompromitavo Lietuvos tarptautinę iniciatyvą įvertinti sovietų padarytus nusikaltimus, dalyvavo įvairiuose tarptautiniuose renginiuose bei skleidė Lietuvą kompromituojančias ir Rusijos interesams palankias idėjas.

Rusijos regioninės galios sklaidai palankią istorijos koncepciją Lietuvoje propaguoja sovietinei praeičiai simpatizuojantys ir radikalios kairiųjų idėjas skleidžiantys asmenys, rusakalbė žiniasklaida, Rusijos finansuojamos karo veteranų organizacijos, su Algirdo Paleckio vadovaujamomis Socialistinio liaudies fronto partija ir asociacija „Lietuva be nacizmo“ susiję asmenys, dalis pseudomokslines idėjas skleidžiančių visuomenės veikėjų. Jų veiklą remia ir neretai koordinuoja

„Pervyj Baltijskij kanal“ laida „Žmogus ir įstatymas“

Rusijos valdžios išlaikomi tyrimų centrai, kitos su valdžios institucijomis susijusios organizacijos.

VSD vertinimu, 2014 m. Lietuva susidurs su dar intensyvesnėmis informacinėmis bei propagandos atakomis. Prasimanyti kaltinimai ir dezinformacija gali skambėti ne tik iš Rusijai palankių viešosios nuomonės formuotojų bei įtakos grupių, bet ir iš aukštų šios šalies politikų, pareigūnų, diplomatų. Dėl principingos Lietuvos pozicijos pirmininkaujant Europos Sąjungos Tarybai bei paramos Ukrainai gali būti skleidžiama dezinformacija

apie atskirus Lietuvos politikus ar institucijas, menkinamos šalies saugumą užtikrinančios struktūros. Dar intensyviau bus platinama prieš NATO ir Europos Sąjungą nukreipta propaganda. Atkreiptinas dėmesys, jog Rusijos saugumo ir žvalgybos tarnybos bei „minkštosios galios“ įgyvendintojai, įskaitant diplomatinės institucijas, aktyviai įsitraukia į Lietuvos vidaus politiką išnaudodami artėjančius Respublikos Prezidento ir Europos Parlamento rinkimus, siekdami supriešinti Lietuvos valdžios atstovus, sukompromituoti užsienio politiką formuojančius asmenis bei institucijas.

VI. Ekstremizmas ir terorizmas

Lietuvoje veikiančios radikalios ideologijas propaguojančios organizacijos ir grupės išlieka negausios. Kraštutinių dešiniųjų ideologijos yra mažiau populiarios negu daugelyje Rytų Europos valstybių. Jo padidinti nepadėjo nei perimama užsienio bendraminčių patirtis, nei dalyvavimas į protesto elektoratą nukreiptuose renginiuose. Grupių mažą aktyvumą skatino ir nuolatiniai kraštutinių dešiniųjų pažiūrų asmenų tarpusavio konfliktai ir motyvuotų aktyvistų stygius. Su dešiniaisiais ekstremistais siejamų smurto išpuolių skaičius išliko mažas.

Per pastaruosius porą metų Pietryčių Lietuvoje galutinai susiformavo lenkų kraštutinių nacionalistų judėjimas. VSD vertinimu, pirmine šio judėjimo atsiradimo priežastimi buvo gana stipri Lietuvos lenkų bendruomenės socialinė ir kultūrinė izoliacija, tačiau esminį impulsą judėjimui suteikė pastaraisiais

metais suaktyvėjusi Lenkijos dešiniųjų organizacijų veikla ir kontaktai Vilniaus krašte. VSD vertinimu, minėtas darinys nekelia grėsmės Lietuvos teritoriniam vientisumui, tačiau jo veikla ir atskiri incidentai gali stiprinti etninę įtampą Pietryčių Lietuvoje, skatinti neigiamas šalies visuomenės nuostatas Lietuvos lenkų bendruomenės atžvilgiu.

Kraštutinių kairiųjų ideologijų populiarumas Lietuvoje, palyginus su kraštutinėmis dešiniomis ideologijomis, 2013 m. buvo dar mažesnis. Jų šalininkų grupės yra negausios ir nesutariančios tarpusavyje.

Daugelyje Europos valstybių radikaliojo antifašizmo reiškinyje yra siejamas su kairiojo ekstremizmo ideologijas propaguojančiomis autonomistų grupėmis. Lietuvoje ir kitose Baltijos valstybėse šią nišą yra užėmusios Rusijos užsienio ir informacinę politiką įgyvendinančios organizacijos. Jų nariai neretai dešiniuojų ekstremizmu viešojoje erdvėje įvardina ne tik bet kurios šalies valstybinio patriotizmo apraiškas, bet ir Rusijos vykdomos politikos kritiką bei

Mindaugas Gervaldas

oponavimą Maskvos siūlomai istorijos traktavimo koncepcijai.

VSD nenustatė Lietuvoje aktyviai veikiančių radikalių religinių ideologijų rėmėjų grupių. Didžioji dalis tradicinį islamą praktikuojančių Lietuvos musulmonų nepritaria radikalioms islamo interpretacijoms. Tačiau užsieniečiai musulmonai, ypačiai atvykę iš valstybių, kuriose veikia teroristinės organizacijos, ir konvertitai sudaro rizikos grupę, t. y. išitraukę į prieštaringai vertinamą užsienio musulmonų organizacijų veiklą, jie gali būti radikalizuoti trečioje valstybės ir motyvuojami veikti prieš Lietuvos Respubliką ar kitas valstybes.

Tarptautinio terorizmo grėsmė Lietuvai per 2013 m. nepadidėjo ir išliko maža. Padidintas dėmesys Lietuvai per pirmininkavimą Europos Sąjungos Tarybai, poveikio terorizmo grėsmės intensyvumui neturėjo. Trečiosiose valstybėse veikiančios teroristinės organizacijos Lietuvai tiesioginės grėsmės šiuo metu nekelia. Tačiau, atkreiptinas dėmesys į intensyviau Šiaurės Afrikos ir Artimųjų Rytų regionuose, ypačiai Sirijoje, veikiančias teroristines organizacijas, kurių veikla gali paveikti saugumo situaciją Europoje ir netiesiogiai kelti grėsmę Lietuvai. Iš Europos į Sirijos konfliktą išvykus dideliame ekstremistų skaičiui, dalis sugrįžusiųjų gali aktyviai vykdyti įvairius teroristinius nusikaltimus Europos Sąjungos valstybėse. Neatmestina galimybė, kad Lietuvos Respublikos piliečiai taip pat gali dalyvauti teroristinėje veikloje užsienyje.

VSD vertinimu, pavienių asmenų terorizmo grėsmė išliko aktuali ir išpuoliai potencialiai galimi bet kurioje Europos Sąjungos valstybėje. Šią tendenciją patvirtina su teroristinėmis organizacijomis nesusijusių, tačiau ekstremistinių ideologijų motyvuotų asmenų savarankiški išpuoliai Europoje

ir JAV per 2013 metus. „Vienišųjų vilkų“ taktiką pasirinkę asmenys vengia teisėsaugos dėmesio, todėl juos išaiškinti ir atlikti išpuolių prevenciją yra labai sudėtinga.

VII. Nelegali migracija

Lietuvos Respublika trečiųjų valstybių piliečiams, siekiantiems nesąžiningais būdais imigruoti į Europos Sąjungą, išliko palankia tranzito šalimi. Galimybėmis piktnaudžiauti imigracijos į Lietuvą taisyklėmis ir įstatymų spragomis aktyviai naudojosi tiek užsieniečiai iš trečiųjų valstybių, tiek ir Lietuvos piliečiai bei įmonės, organizavę pelningus užsieniečių legalizavimo Lietuvoje verslus. Leidimą gyventi Lietuvoje užsieniečiai dažniausiai gauna nusipirkę ar įsteigę įmonę arba ketindami studijuoti Lietuvoje. Tačiau siekiantys tik imigruoti į Europą asmenys neketina vykdyti teisėtos veiklos Lietuvoje ir dažniausiai išvyksta į kitas Europos Sąjungos valstybes.

Neatmestina, kad piktnaudžiaujant imigracijos į Šengeno erdvę būdais gali pasinaudoti asmenys ar jų grupės, keliantys grėsmę Lietuvos ar kitų Europos Sąjungos valstybių narių vidaus saugumui.

VIII. Regioninio saugumo aspektai

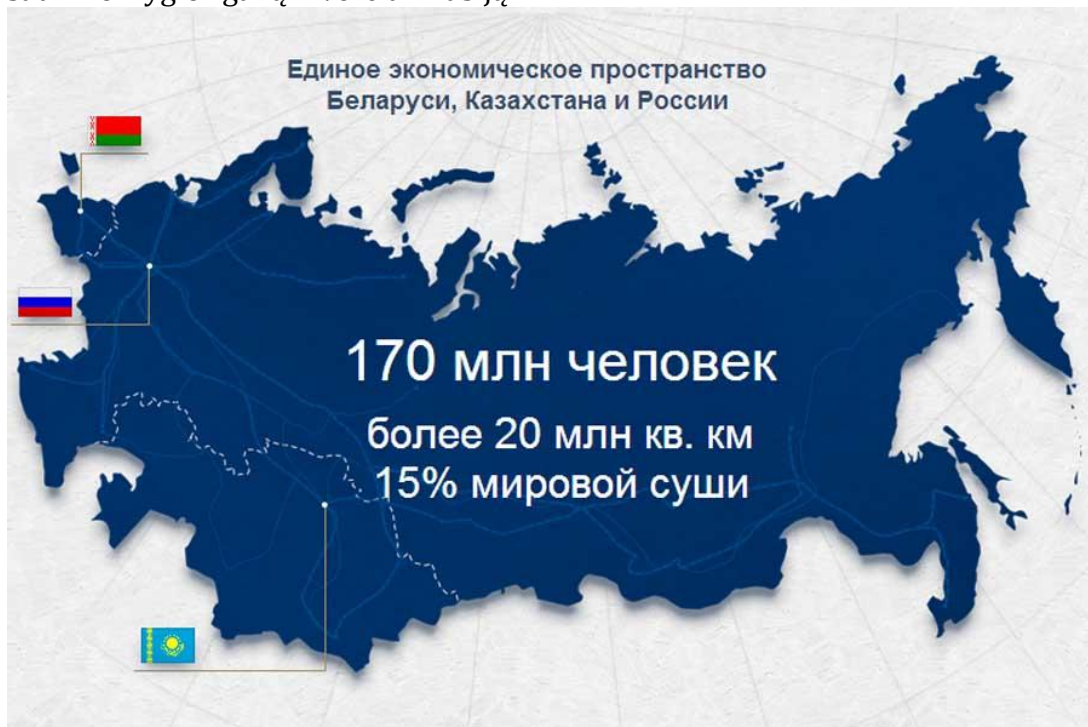
Lietuvos nacionaliniam saugumui yra itin aktualus regioninio stabilumo aspektas. Didžiausią reikšmę nacionaliniam saugumui turi procesai kaimyninėse, su demokratijos principais prasilenkiančiose valstybėse, jų vykdomi integraciniai projektai, prieš NATO ir Europos Sąjungą nukreipta agresyvi retorika, mėginimai supriešinti demokratines valstybes. Stiprėjančios autoritarinio valdymo tendencijos Rusijoje bei jos pretenzijos veikti kaimyninių šalių vidaus politikos procesus vertintina kaip pavojingas signalas Lietuvos nacionaliniam saugumui.

VSD vertinimu, Rusija posovietinėje erdvėje esančias valstybes tebelaiko „išskirtinių interesų“ zona. Šalies valdantysis elitas nesusitaiko su mintimi, jog Lietuva savarankiškai renkasi tolesnio vystymosi ir politikos kelią. Imperinės ambicijos, siekis parodyti save kaip „pasaulinio lygio galią“ verčia Rusiją

kurti integracinius, aplink Maskvos politinę ašį besisukančius projektus, iš jėgos pozicijų vykdyti užsienio politiką kaimyninėse šalyse, pretenduoti formuoti jų vidaus politiką.

Vienas svarbesnių Rusijos užsienio politikos prioritetų – Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (NVS) erdvės integracija į Muitų sąjungą ir į Eurazijos ekonominę sąjungą, kuri pradės veikti nuo 2015 metų. Projektas vertintinas kaip atsvara Europos Sąjungos vykdomoms Rytų partnerystės ir kitoms programoms, turintis atitraukti buvusias Sovietų Sąjungos respublikas nuo glaudesnio bendradarbiavimo su Vakarų politinėmis struktūromis. Aukščiausia Rusijos vadovybė orientuoja ir skatina už užsienio politiką atsakingas institucijas, žvalgybos tarnybas ir valstybinę žiniasklaidą imtis priemonių, kurios NVS šalyse skatintų Rusijos dominuojamų integracinių projektų patrauklumą, diskredituotų europinės integracijos, europinių vertybių šalininkus.

Prieš jai nepalankias iniciatyvas

Eurazijos Sąjunga

palaikančias šalis Rusija tradiciškai naudoja kompleksines politines bei minkštosios galios priemones, tiesiogines ir neformalias ekonomines sankcijas. Sankcijos taikomos ne tik prieš NVS, tačiau ir prieš Europos Sąjungos valstybes. Lietuvos parama Ukrainos, Moldovos ir Gruzijos eurointegraciniais siekiams, Rusijos užsienio politikos kritika 2013 m. iššaukė Rusijos vadovybės sprendimą riboti Lietuvos verslą Rusijoje. Kaltę dėl neformalių sankcijų įvedimo Rusija visada stengiasi suversti nukentėjusiai valstybei – taip stengiamasi diskredituoti už užsienio politiką atsakingus valstybės vadovus ir pareigūnus.

Atkreiptinas dėmesys, jog svarbiausias Rusijos vykdomų integracinių projektų objektas – Ukraina. Rusija visą laiką vertė Ukrainą atsisakyti eurointegracinio kurso, kadangi be Ukrainos Rusijos integraciniai projektai nebūtų pilnaverčiai. Ukrainos atžvilgiu Rusija naudojo „rimbo ir meduolio taktiką“: ekonominės sankcijos prieš Vilniaus susitikimą ir milijardinės finansinės paramos pažadas Ukrainai, kaip paskatinimas už nepasirašytą sutartį su Europos Sąjunga. Ukrainoje kilus provakarietiškų protestų bangai ir pasikeitus šalies valdžiai, Rusija nesusitaikė su jai ne itin palankiais pokyčiais. VSD neatmeta tikimybės, jog Rusija aktyviai siekia destabilizuoti Ukrainą, kursto separatistines nuotaikas Krymo pusiasalyje bei kitose Rytų Ukrainos srityse. Maskvai itin nepalanku, kad, pasikeitus politinei situacijai, į Ukrainos centrinio bei regioninio valdžios aparato vadovų postus gali būti paskirti jai nelojalūs, nekorumpuoti asmenys. Tikėtina, kad Maskva išnaudos visus įtakos svertus bei gana gausias įtakos grupes, kad sutrukdytų Ukrainoje įsitvirtinti

demokratinės permainas palaikančiai politinei sistemai. Tikėtina, kad Vilniuje Asociacijos ir laisvosios prekybos sutartis su Europos Sąjunga parafavusios Moldova ir Gruzija taip pat patirs intensyvių Rusijos spaudimą nepasirašyti ir neratifikuoti šių sutarčių. Rusija yra suinteresuota išlaikyti šias valstybes savo įtakos lauke ir įtraukti į kuriamos Eurazijos sąjungos procesus.

VSD vertinimu, su ekonominėmis problemomis susidurianti Rusija 2014 m. ir toliau palaikys įtampos židinius regione (Krymas, Padniestrė, okupuotos Gruzijos teritorijos), darys spaudimą kaimyninėms šalims, sieks mažinti Europos Sąjungos ir NATO įtaką šalims, kurias laiko savo interesų zona. Šios tendencijos, nedemokratiškas valdžios pobūdis Rusijoje bei agresyvi užsienio politika vertintini kaip potencialios grėsmės Lietuvos nacionaliniam saugumui.

Atkreiptinas dėmesys ir į Baltarusiją, kurioje yra įsitvirtinęs autoritarinis valdymo modelis, o politinė transformacija vidutiniu laikotarpiu yra mažai tikėtina. Pagrindinis ilgalaikis Baltarusijos prezidento A. Lukašenkos tikslas – užtikrinti įtvirtinto politinio režimo stabilumą. Siekiant išlaikyti vidaus situacijos kontrolę, Baltarusijoje sistemingai tęsiamos represijos prieš demokratinę opoziciją, pilietinės visuomenės aktyvistus, žmogaus teisių organizacijų ir nepriklausomos žiniasklaidos kontrolė. Autoritarinio valdymo tendencijos Baltarusijoje neigiamai veikia regiono saugumo aplinką, stiprina Baltarusijos tarptautinę izoliaciją ir priklausomybę nuo Rusijos, yra nesuderinamos su demokratijos principų ir vertybių sklaida regione.